

Sitrep Irak
NR.2, 03/01/03

Dit sitrep is opgesteld op verzoek van het CVIN en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden. Dit sitrep zal tweewekelijks worden uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden verhoogd. Normaliter zal het sitrep zich richten op de actuele ontwikkelingen.

I. Uitvoering VR-resolutie 1441/ Inspecties:

A. Uitvoering VR-resolutie:

Op 19 december 2002 hebben Uitvoerend Voorzitter Blix van UNMOVIC en Directeur-generaal El-Baradei van het Internationaal Atoomagentschap (IAEA) een eerste, voorlopige briefing gegeven aan de Veiligheidsraad, waarin zij hun voorlopige oordeel gaven over de verklaring inzake massavernietigingswapens die Irak op 7 december had overhandigd.

Blix verklaarde dat de Iraakse opgave weinig bewijs bevat en vele vragen openlaat, in het bijzonder met betrekking tot de periode sinds het vertrek van UNSCOM in 1998. Volgens Blix heeft de afwezigheid van bewijs tot gevolg dat men er niet op kan vertrouwen dat er in Irak geen massavernietigingswapens meer zijn. Blix karakteriseerde de MVW verklaring als een "gemiste kans" en hij hoopte dat Irak de komende tijd alsnog nadere informatie zou verschaffen. De samenwerking met Irak typeerde hij als goed op het gebied van logistiek, maar als onvoldoende bij het verstrekken van informatie en bewijzen over de vernietiging van de MVW's.

De Veiligheidsraad is voornemens om 9 januari de discussie over de opgave voort te zetten, na volledige analyse van de Iraakse opgave door zowel UNMOVIC als de P5-leden, die ook een volledige kopie van de opgave hebben ontvangen. Op 27 januari zal Blix voor het eerst rapporteren over de gang van zaken met betrekking tot de inspecties; indien hij daartoe aanleiding ziet zou hij formeel "material breach" kunnen rapporteren.

Irak heeft op 28 december een lijst van meer dan 500 wetenschappers en medewerkers van MVW programma's aan de wapeninspecteurs overhandigd. Hiermee heeft Irak voldaan aan een verzoek van Hoofd UNMOVIC Hans Blix. Het interviewen van deze wetenschappers is inmiddels van start gegaan, maar het belang daarvan moet volgens Blix niet worden overdreven. Irak heeft Blix uitgenodigd om in de loop van januari een bezoek te brengen aan het land. Naar verwachting zal Blix rondom 18 januari naar Irak afreizen.

B. Inspecties:

Zowel UNMOVIC als het IAEA kunnen tot nog toe ongestoord hun gang gaan en alle locaties bezoeken die zij wensen. De Irakezen werken op logistiek terrein mee. Er

zijn thans 80-90 UNMOVIC-medewerkers en 20-30 medewerkers van het IAEA in Irak aanwezig. In de eerste week van januari zal worden begonnen met "luchtinspecties" vanuit helikopters. Over wat er zoal is aangetroffen bij de inspecties laten UNMOVIC en het IAEA zich niet uit.

Sinds 27 november zijn zo'n 200 locaties geïnspecteerd maar is naar verluidt nog niets aangetroffen. Blix heeft aangekondigd dat UNMOVIC medio januari op volle kracht zal opereren en dat de intensiteit van de inspecties in de komende weken zal worden opgevoerd.

II Internationale politieke ontwikkelingen:

A. Irak:

In Irak hebben zich, voor zover bekend, geen bijzondere politieke ontwikkelingen voorgedaan.

De Irakese oppositie heeft, sinds de conferentie van 13-17 december 2002, geen zichtbare activiteiten ten toon gespreid.

B. Regio rondom Irak:

Het KSA heeft op 30 december, onder andere bij monde van de minister van Buitenlandse Zaken Prins Saud al-Faisal, berichten uit de Amerikaanse pers weersproken waarin vermeld werd dat het KSA zijn luchtruim en ~~militaire~~ militaire luchtmachtbases ter beschikking zou stellen van tankvliegtuigen, transportvliegtuigen en verkenningsvliegtuigen van de VS. Het KSA heeft nog geen toestemming gegeven voor gevechtsvliegtuigen. Het KSA blijft zich verzetten tegen een oorlog in Irak, aldus Prins Saud, maar zou bereid zijn dit standpunt te heroverwegen als de Veiligheidsraad een resolutie aanvaardt waarin het gebruik van geweld tegen Irak expliciet toegelaten wordt.

Ook Jordanië heeft inmiddels aangegeven in het geval van een conflict met Irak geen uitvalsbasis te zullen zijn voor Amerikaanse troepen. De vrees voor chaos in en rond Irak na een aanval is groot. Deze vrees wordt breed in de regio gedeeld. De regio blijft dan ook hopen op een vreedzame oplossing van de crisis.

In een slotcommuniqué ter gelegenheid van de 23e GCC-Top te Doha heeft de Gulf Cooperation Council (GCC, organisatie van Arabische Golfstaten) op 22 december de acceptatie van resolutie 1441 door Irak verwelkomd. Tevens heeft de GCC de internationale gemeenschap opgeroepen de wapeninspecteurs te steunen. Zo zouden zij spoedig hun taken kunnen afronden en daarmee zou het sanctieregime kunnen worden opgeheven en het lot van de Irakese bevolking kunnen worden verzacht.

→ Stan C. VN:

SGVN Annan heeft op 31 december aangegeven dat er thans "geen basis" is voor een militaire ingreep in Irak. Volgens Annan werkt het land op dit moment samen met de wapeninspecteurs en kan er geen sprake zijn van een aanval zolang de

inspecteurs niet over het verloop en de uitkomsten van de inspecties hebben gerapporteerd aan de Veiligheidsraad.

Tijdens een bijeenkomst met EU ambassadeurs in New York op 20 december heeft Blix gesteld dat de wapeninspecties geen voorloper zijn voor oorlog, maar een reëel alternatief daarvoor vormen. Hij heeft daarbij het belang van de objectiviteit en onafhankelijkheid van UNMOVIC benadrukt en heeft aangegeven de voorkeur te geven aan het gebruik door UNMOVIC van Duitse onbemande vliegtuigen boven Amerikaanse toestellen. Tevens benadrukte Blix het belang van de verlening van inlichtingenmateriaal (lees: door de VS) aan UNMOVIC. Dit is onder andere noodzakelijk om gericht te kunnen inspecteren. Ondertussen stelt de Verenigde Staten echter enig inlichtingenmateriaal ter beschikking aan UNMOVIC.

Onder Amerikaanse druk heeft de Veiligheidsraad op 30 december, met 13 stemmen voor en twee onthoudingen (Rusland en Syrië), een resolutie aangenomen ter aanscherping van het Olie-voor-Voedsel-programma dat binnen het handelsembargo de aanschaf van civiele goederen mogelijk maakt. De aanscherpingen betreffen mogelijke 'dual use' goederen op biologisch, chemisch en ballistisch terrein. Rusland en Syrië betreurden in hun stemverklaring dat de Irakese medewerking aan de inspecties niet werd weerspiegeld in de nieuwe resolutie door daarin een voorziening te treffen voor de opheffing van sancties. Frankrijk - evenals China - behoorde tot de 13 voorstemmers, maar klaagde over de haast waarmee en de wijze waarop de onderhandelingen voor deze resolutie door de VS waren gevoerd.

Op 1 januari zijn Duitsland en Spanje voor twee jaar lid van de Veiligheidsraad geworden. Bovendien zal Duitsland in februari – wanneer de discussie over een nieuwe resolutie met betrekking tot het gebruik van geweld tegen Irak zou kunnen plaatsvinden – de functie van voorzitter van de Veiligheidsraad bekleden.

D. Washington/Londen/Parijs/Berlijn

Het Amerikaanse oordeel over de Irakese verklaring inzake massavernietigingswapens is onverbiddelijk. Het rapport bevestigt volgens Washington alleen maar het beeld van een consequent beleid van deceptie en verduistering. De Irakese verklaring is dan ook verder bewijs van 'material breach' door Irak. Echter, de VS zal met UNMOVIC blijven samenwerken in het verder aanscherpen van de inspecties. President Bush heeft op 2 januari herhaald dat oorlog niet onvermijdelijk is.

Volgens het VK heeft Irak met de opgave gefaald in een cruciale test. Daarmee heeft Irak de mogelijkheid van een oorlog doen toenemen. "There has already been one trigger pulled. In a sense they (lees: de Irakese autoriteiten) now have their finger on the other trigger", volgens de Britse minister van Buitenlandse Zaken Straw. Verder heeft ook Londen laten weten dat het MVW-informatie met UNSCOM deelt.

Frankrijk heeft inmiddels ook laten weten de mening te zijn toegedaan dat Irak in zijn opgave niets heeft toegevoegd aan wat men in 1998 al wist. Dit laat vele vragen onbeantwoord, hetgeen volgens Franse experts zeer teleurstellend is. Er is echter geen sprake van "material breach", die volgens Frankrijk slechts door de inspecteurs

aan de Veiligheidsraad gerapporteerd kan worden. De Veiligheidsraad zal vervolgens, na een grondige evaluatie, bepalen of er wel of niet sprake is van "material breach". Volgens de Franse autoriteiten dienen de wapeninspecteurs nu de duistere zones van de opgave te onderzoeken zonder dat Irak hierbij in enigerlei vorm obstructie pleegt. Dit betekent volgens Frankrijk onder andere dat inspecties nog minstens twee maanden na de eerste rapportage van Blix (27 januari) zullen voortgezet moeten worden.

Frankrijk liet weten de nodige openhartigheid jegens de inspecteurs te betrachten voor wat betreft informatie omtrent het Iraakse MVW-potentieel.

Aan de vooravond van zijn aantreden als lid van de Veiligheidsraad heeft Duitsland bij monde van Bondskanselier Schroeder en minister van Buitenlandse Zaken Fischer aangegeven dat het niet bij voorbaat uitsluit dat het zal instemmen met een nieuwe Veiligheidsraadresolutie die tot een militaire ingreep in Irak zou machtigen. Zo stelde Fischer in Der Spiegel dat niemand kan voorspellen of Duitsland tegen een dergelijke resolutie zal stemmen "omdat niemand weet hoe en onder welke omstandigheden de Veiligheidsraad zich hiermee bezig zal houden". Dat Duitsland militair aan een eventuele actie zou meedoen moet nog steeds uitgesloten worden geacht.

III Militair relevante ontwikkelingen:

A. Militaire ontwikkelingen in Irak:

De strijdkrachten van Irak blijven zich voorbereiden op een mogelijke aanval door de Verenigde Staten.

Begin december heeft er een grote verplaatsing plaatsgevonden van reguliere eenheden - in totaal ongeveer een brigade sterk (plm 2500 man) - vanuit locaties 150km ten noordoosten van Bagdad naar Ar-Ramadi, 100km ten westen van Bagdad. De meeste eenheden liggen ten oosten van Bagdad, door middel van deze oefening hebben de Iraakse strijdkrachten laten zien in staat te zijn te kunnen reageren op een mogelijke dreiging vanuit het westen.

In open bronnen is bericht over oefeningen van irreguliere eenheden in steden in centraal Irak. Deze oefeningen zijn gehouden door milities van de Ba'ath partij. De leden van deze milities zijn gerechtigd een wapen te dragen en houden regelmatig oefeningen. In geval van een oorlog hebben deze milities als belangrijkste taak om mogelijke opstanden van de Iraakse bevolking te onderdrukken. Hiertoe bemannen zij controle-posten en voeren patrouilles uit in en rondom de bevolkte gebieden.

B. Militaire opbouw van VS en VK:

De Amerikaanse (maar ook Britse) troepenopbouw in de Golf gaat onverminderd door. De VS zijn bezig om binnen enkele weken hun presentie aanzienlijk te versterken van de bijna 60.000 nu aanwezige militairen naar 100.000. 15.000 militairen van de Derde Infanterie Divisie in Georgia vertrekken één dezer dagen naar Koeweit. Andere landmachten eenheden, maar ook schepen en vliegtuigen worden gereedgemaakt voor eventueel vertrek naar de Golf regio. Veel materiaal voor met name de grondtroepen is onderweg naar de regio en/of bevindt zich aan

boord van schepen die voor anker liggen in de omgeving van het eiland Diego Garcia.

Het vlaggenschip van de Britse marine, het vliegdekschip HMS Ark Royal zal met een aantal ondersteunende eenheden binnenkort – officieel voor het houden van een oefening – naar de Middellandse zee vertrekken.

- × Een nadere toelichting over de houding van Iran is als bijlage toegevoegd.

IV (Gevolgen voor de Nederlandse samenleving):

N.v.t.

+++++

Verzendlijst:

Minister-president
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden/ Vice MP
Minister van Verkeer en Waterstaat/ Vice MP
Minister van Defensie
Minister van Justitie
Minister van Buitenlandse Zaken

BIJLAGE

Houding Iran tegenover militaire interventie:

Iran coördineert met andere landen zijn politiek standpunt, of zelfs zijn rol inzake de 'kwestie-Irak'. Daarnaast is het opmerkelijk dat Iran tot op dit moment geen militaire veiligheidsactiviteiten ontplooit, met het oog op een mogelijke geallieerde militaire operatie tegen Irak.

Een eenduidige stellingname inzake de Irak-crisis is in politieke kringen in Teheran vooralsnog niet waarneembaar, wat samenhangt met de verschillende opvattingen die bestaan onder de 'conservatieven' en de 'hervormingsgezinden'. In eerste aanleg steunt Iran de diplomatieke lijn van de VNVR en derhalve de UNMOVIC-missie. Er zijn echter aanwijzingen dat de politiek dominante conservatieven, geleid door de Opperste Geestelijk leider Khamenei, neigen naar (een bepaalde mate van) samenwerking in geval van een geallieerde operatie tegen Irak.

Een centrale rol in het conservatieve kamp in het formuleren van het beleid ten aanzien van de kwestie-Irak speelt de politiek zeer invloedrijke ex-president en hoofd van de machtige *Expediency Council*, Rafsanjani. Naar verluidt voert deze ook de regie over de contacten in het afgelopen kwartaal met enkele GCC-staten (Saudi-Arabië, Koeweit en Verenigde Arabische Emiraten, VAE), alsmede met de VS.

10 2 a

Voorts is van betekenis dat Iran - in de aanloop naar een hoogtepunt in de Irak-crisis - de bilaterale betrekkingen met de GCC-lidstaten en overige landen in de regio uitbreidt. Met Koeweit is onlangs een principeovereenkomst met betrekking tot militaire samenwerking gesloten. Het bezoek van de Koeweitse CGS, aan het hoofd van een aanzienlijke militaire delegatie, aan Teheran, op 22 december jl., (een vervolg op de recente wederzijdse bezoeken van de respectieve ministers van Defensie) past in dit verband. Verder voerde president Khatami op 26 december overleg met de Syrische premier, in Teheran, onder meer over "de aanwezigheid van militaire contingenten van externe mogendheden in de regio". Eerder in 2002 was tussen Iran en Saudi-Arabië een vorm van veiligheidssamenwerking tot stand gekomen.

Een opvallende officiële uitspraak in Iran, die de voornoemde opstelling van de conservatieven tegenover de VS bevestigt, deed het plaatsvervangend hoofd van de internationale afdeling van het machtige gerechtelijk apparaat, Larijani. Hij verklaarde op 4 december jl. dat Iran in het verleden kansen op verbetering van de betrekkingen met de VS heeft gemist en nu een handreiking moet doen inzake de kwestie-Irak. Op

dezelfde dag herhaalde een regeringswoordvoerder dat in geval van een Amerikaanse aanval op Irak, Iran op Iraaks grondgebied aan de grens kampen ten behoeve van Iraakse vluchtelingen zal opzetten. Voorbereidingen in samenwerking met het internationale Rode Kruis worden hiertoe al getroffen. Ook de VN zou nu bij de coördinatie van een en ander zijn betrokken.

Het is opmerkelijk dat Iran met het oog op de komende ontwikkelingen tot op dit moment geen militaire voorzorgmaatregelen treft.

[REDACTED] Dat de Iraanse regering zijn nationaal veiligheidsbeleid niettemin aanpast, blijkt uit de presentatie in december jl. van de, verhoogde, defensiebegroting voor het jaar 2003-2004. Minister van Defensie schout bij nacht Shamkhani verklaarde dat de (voorgestelde) verhoging van de defensieuitgaven (met 20 %) het directe resultaat is van de toegenomen spanning in de regio.

Wat betreft Irak lijkt vooralsnog de algemeen heersende opvatting in Teheran dat eerst duidelijk moet worden waartoe het besluit van de VN-Veiligheidsraad en de opstelling van de VS zullen leiden, alvorens een opportune beleidsbeslissing kan worden genomen. Evenals andere landen is Iran in afwachting van de presentatie van het UNMOVIC-onderzoeksrapport in de VN-Veiligheidsraad op 27 januari a.s. en de *State of the Union*-toespraak door president Bush een dag later waarin de conclusies van de Amerikaanse regering zullen worden bekendgemaakt.

Naar buiten blijft de regering tot dusver benadrukken dat Iran gekant is tegen een Amerikaanse militaire interventie, zoals medio december jl. nog bij monde van de onderminister van Buitenlandse Zaken. Volgens Teheran moet worden voorkomen dat Irak als gevolg van een geallieerde interventie desintegreert en een chaos ontstaat die een uitstraling kan hebben op de buurlanden (lees: in de eerste plaats op oppositionele groepen in Iran).

Al met al ziet het er echter naar uit dat Iran op zeker moment stilzwijgend zal instemmen met een geallieerde militaire operatie om het regime-Saddam Hoessein ten val te brengen. Dit alleen al om een toekomstige hernieuwde militaire dreiging van zijn ervvijand te voorkomen. Hierbij moet worden aangetekend dat Irak, ondanks de omvangrijke verliezen in de Golfoorlog, nog steeds over meer tanks en pantservoertuigen beschikt dan Iran en de Iraakse krijgsmacht ook meer gevechtservaring heeft. Teheran realiseert zich dat tegenwerking van het Amerikaanse militair-politieke beleid ten aanzien van Bagdad zal resulteren in meer *containment* door Washington van Iran.